

Мр Мехмедалија НУХИЋ
Мегатренд Универзитет
Правни факултет
Београд

РЕЛИГИЈСКИ ИДЕНТИТЕТ МУСЛИМАНА КАО ФАКТОР У ДОНОШЕЊУ ОДЛУКА

РЕЗИМЕ: У данашњем свијету у којем смо свјedoци сваковрсних догађања, простом анализом историјских збивања да се закључити да религијски идентитет муслимана има на одређени начин перманентни и сукцесивни процесно – религијско идентификацијски елемент као основну бит манифестовања идентитета, проистекло из одлука муслиманских елита, које тумачећи темељне принципе религије ислама на начин свеобухватности у животу вјерника, врше идентична понављања процеса организованог истицања идентитета према заједницама или појединцима који идентитетно не припадају заједницама муслиманских вјерника, те у таквом односу тумачења религије трасирају путеве истицаних разлика и вредновања која стварају услове размимоилажења и конфронтација.

Укључујући религијски идентитет као обавезу присутности и обавезу проведивости досљедности суштине из које је настао, формира се коначан став муслимана у свеопштим друштвеним процесима, без обзира да ли се ради о заједници истовјерника или оних који не припадају тој вјерској заједници и на тај начин повлачи за собом готово

у свим приликама односе који намећу форме стања латентности односа који завршавају у сукобима са последицама.

У овом раду намјера ми је да дјелимично прикажемо интегрирајући фактор који веже узрок и последицу на бази приказа религијског идентитета и суштине одлуке као механизма потврђивања вјерског идентитета муслимана.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ: религија; идентитет; одлука; последице религијског идентитета.

Пресудност религијског идентитета

Уопште се не треба ни чудити ни питати за могућност постојања снага ИСИЛ-а у Босни Херцеговини. Одрубљивање глава, Јужни Словени су гледали у грађанском рату на подручју бивше Босне и Херцеговине у рејону планине Озрен гдје су у муницијским кутијама слате на Исток шеицима, финансијерима рата и оних снага које су се за ислам бориле на подручју Босне Херцеговине.

Параде војних формација са изразитим елементима фолклора снага које се боре за ислам гледали смо у Зеници и политичке елите муслимана који су се клањали тој војној формацији на исти начин као у прошлости другог свјетског рата када је јерусалимски муфтија Мухамед Емин Ел-Хусеини¹ вршио смотре и гледао дефиле јединица које су из Загреба одлазиле под фесовима² у Русију на Стаљинград, као

---

¹ Види на: behar.hr/veliki-muftija-el-huseini-i-njegova-njegova-misija-u-ndh/#

² Фес- по граду Фесу у Мароку гдје је израђивана, капа затворено-црвене боје са кићанком или без ње, од 1826. године у Турској уведена као војничка капа, умјесто чалме, а потом постала и народна. Биди: Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980. стр. 961.

и из Сарајева. То значи да дух борбе за идеологију ислама постоји и није престао постојати од одласка Турака са Балкана.

Није суштинско питање да ли муслимани вјерују или не, да ли клањају или не, да ли обредују или светкују вјерски. Најбитније је да су то Јужни Словени који су припадници ислама, а та религија ће у кризним моментима за муслимане показати своју карактерну црту радикализма која увијек своју суштину испољава према онима који нису муслимани, а живе на подручју јужнословенског Балкана.

Рат између муслимана и Јужних Словена на простору Балкана није престао, он само чека да прикаже своју форму изражену у оружаним сукобима и непријатељству отвореног типа против оних који нису муслимани. Са овом чињеницом се ступа на пут у ком нико добро не зна куда води и за који се мало њих не осјећа да су спремни тим путем кренути. Друга је ствар што ће историја након својих окончаних процеса давати оцјене да тај пут није био прави и да „сви Нијемци у другом свјетском рату нису били фашисти“, а да их је велика већина била уз Хитлера. Тако ће на крају пута страдања Јужних Словена бити дата оцјена да то није било добро. Управо у одбрани ове крајње констатације желим да се успротивим историјским чињеницама и путу који би могао да доведе до констатација тих историјских чињеничких процеса на крају.

Већ дуго времена муслимани на Балкану су у процесу експанзионе офанзиве. Када посматрамо стање на основу изнесене тезе да се закључити да су муслимани након одласка Турске са Балкана у првом моменту остали затечени, јер нису могли да повјерују да једно велико царство које је било моћно на толико континенту постане само једна мала држава и да се цјелокупно оконча само у турској државности, која ће касније да би постала конкурентна новим

националним европским државама прихватити реформу у којој је религији ограничено поље дјелатности. Од тог периода, у стању жала за изгубљеним, муслимани-Јужни Словени потпадају под друго царство које је било њима туђе не само по политичко-правном устројству, него и по религиозности. У тим моментима јавља се неколико праваца алтернативних историјских кретања муслиманског бића. Први се манифестује у чињеници да ли би примили окупатора који није био исте вјере, друго је била могућност да са домицилним становништвом претежно хришћанске вјероисповијести крену у изградњу заједничке политичко-правне самосталности или, треће, покушати формирати сопствену заједницу у којој би муслимани били први, а остали би били након њих. У таквом стању они су почели да се окрећу према све три алтернативе, с тим што су се највише окретали вјери, да би створили сопствени политичко-правни елемент који би имао своју територију и управу на истој. Тај процес нису могли да остваре без непосредне помоћи са стране.

Далеко од Турске, не прихватајући сопственост у смислу историјских чињеница, о сопственом поријеклу, бирају пут индивидуалности и вјерске посебности у којем им помаже нови окупатор, за рачун функционалности сопствене наметнуте управе подручјем југоисточног Балкана.

Муслимански положај у Аустро -Угарској

Ислам је у контакту са Аустријом још од давно. Они су се познавали преко мањих трговачких представника Аустрије који су боравили на подручју под контролом Османлија. Значајнији контакт остварен је у ратним походима у два рата под зидинама Беча 1529. и

1863. године.

У периоду од 1535. године на бечким универзитетима почињу да се предају орјентални језици, а 1753. године оснива се у Бечу и орјентална академија. Ради остварених контаката на истоку из разлога потребе у трговинским односима све више се почиње да изучава ислам и његови припадници. Након Берлинског конгреса из године 1878. Босна, Херцеговина и дијелови Црне Горе долазе под управу Аустрије, под условима за аустријску управу да нису угрожена права на суверенитет од стране султана.

Један од првих озбиљних политичких организовања босанских муслимана је акт стварања народног одбора у Сарајеву 5.6.1878. године који се организовано успротивио аустријској окупацији. Цјелокупно правно-политичко везивање Аустрије са муслиманима, који су јој припадали, а поријеклом су са јужнословенског подручја, над којим је Аустрија имала и војну управу, везује се за војне припаднике муслимане у оквирима аустријске војске. Тако гдје су постојале касарне са војницима-муслиманима ту су формиран и месциди³ односно прве вјерске институције које су на основу религије ислама и муслимана заузимале своје правно – политичко мјесто у оквиру Аустријске царевине. Све више са укључивањем у војничке редове муслимана - Јужних Словена, растао је и положај у смислу институционално правно – политичког утицаја муслимана на подручју Аустрије. Војни положај и бројност војника муслимана – јужних Словена утицали су и на квалификаторни положај муслимана у Аустријском друштву као цјелини. Први свјетски рат од стране муслимана јужно - Словена

³ Види: Сто година од првог свјетског рата, на:
<http://mostovikulture.wordpress.com/2014/09/26/sto-godina-od-I-svjetskog-rata-despotovic-vidoje-pljevaljske-novine-jul-avgust-2014/>

дочекан је као квалификација узрока рата у тзв. „терористичком чину“ убиства аустријског престолонаследника. А тај став је управо производ оних муслиманских елита које су биле директно ослоњене и потчињене војно-политичкој хијерархији Аустријске власти на територији Балкана. У том периоду Аустријске монархије можда је и било разумљиво такво схватање јер се Босна налазила, а и простор „Санцака“⁴ под аустријском окупацијом и муслимани тих простора су били под доминантно правно-политичким утицајем Аустријске власти. Међутим, данас је готово несхватљиво да муслиманске елите за рачун сопственог опстанка на власти, на регионима гдје обнашају власт, тумаче, да је почетак Првог свјетског рата увјетован терористичким чином и да се Гаврило Принцип описује као терориста.

Међутим и ова чињеница је донекле разумљива. Став религиозности намеће јаз између различитих религија једног те истог народног бића, па чин потпадања под Аустрију муслимани виде као изравну кривњу балканских хришћана, као и губитак доминације са пропалим Турским царством за чију пропаст поново криве хришћане, па се окрећу реваншу на начин да хришћане запада (Аустрије) доведу у конфликт са хришћанима са Балкана, а што је чисти плод вјерског односа у глобалу према хришћанству.

Након периода сазнавања историјске прошлости и својих коријена на подручју Балкана, није разумљиво да муслимани прибјегавају коначним одлукама у тумачењима сопствене историје, свог народа јужнословенског неисламске вјероисповијести и сврставање тренутака расвјетљења сопствене прошлости у дјело терористичког чина. Јужнословенска неслога код политичких елита

---

⁴ Отомански (Турски) назив за подручје Црне Горе у вријеме под управом Османлија.

муслимана ствара искривљену слику и сопствене прошлости и није никако знак толерантности и међусобног разумијевања сопствене јужнословенске историје у цјелини. На тај начин код немуслимана се буди сјећање на прошлост и све уграђене жртве из прошлости за слободу јужних Словена не муслимана на Балкану.

Реинкарнација заједничке нам прошлости у смислу ојачавања позиција муслиманских елита у западном свијету производи стања сталног доказивања истине о историјској прошлости исламских припадника на подручју Балкана, и не води стабилним односима него рађају перманентне тежње доказивања које завршавају аргументом сукоба. Између осталог један од тих доказивања прошлости изазвао је грађански рат на подручју бивше Босне и Херцеговине.

У саставу аустријске царске војске ратовало је на страни Аустрије преко 200.000 муслимана – јужних Словена. Најелитније трупе Аустријске војске тзв. регименте биле су: Прва регимента Сарајевска; Друга регимента Бањалучка; Трећа регимента Тузланска; и Четврта регимента Мостарска, са укупно 45. ордена за храброст, највећих војних одликовања припадника Аустријске војске. Ратовали су муслимани од Галиције до Вердена у Француској.

Карактер рата у религији ислама

Темељне поставке разлике у тумачењу религије муслимана у односу на религију хришћана јесте што муслимани у Исуса не вјерују као спаситеља свијета. Такође не вјерују у искупљујућу моћ (снагу) Исусове крви, као ни да се Исусу обраћају као Богу. Они не вјерују у искушења на високим нивоима, док је ново стање много теже него како се о томе прича. Да би уопште расправљали о исламу, неопходно је

спознати као изражен принцип у религији на бази које слиједећи вјеровање муслимани креирају властите важне одлуке које немају само утицај на припаднике – вјернике ислама, него већину последица материјализације усвојене одлуке односи се на не муслимане и директно се тиче оних који су на супротној страни по тумачењу религије ислама.

Битност карактера одлука утемељених на религији ислама одређују карактере друштвених односа, како муслиманске друштвене заједнице тако и дрштвене заједнице не муслимана. Кура'н сматра, као темељ исламске религиозности, поштовање ислама и примјену у свим сверама људског живота. Уношење ставова темељног постулата ислама религије у живот вјерника је став досљедности и преданости Богу, а што потврђује основну тезу да је муслиман човјек у потпуности предан Богу. У том духу потпуног разумијевања досљедне религиозности јесте став о примјени у свим сегментима духовности те религиозности, а примјена исте кроз живот муслимана је досљедност у свједочењу сопствене преданости и сљедбености принципа вјере. У том контексту све важне одлуке које се доносе у друштвеним заједницама гдје су муслимани већина, или су знатно заступљена популација морају се усклађивати са исламом, не као обавезом него као потребном потврдом досљедности вјеровања у Бога и његову вољу исказану кроз принципе исламске религиозности.

Свако иоле оступање од темеља принципијелне вриједности вјере у исламу и потврђујуће досљедности и преданости, јесте скретање са „правог пута“, а што је у свјетовној правно-нормативној законитости ако се пореди у односу личног индивидуалитета према државној заједници као чин „велеиздаје“.

Наравно, у свакој државној заједници, њени грађани чине

свакодневно прекршаје који на овај или онај начин ремете унутардржавни склад и устрој, тако се исто и у религији чине гријеси који имају начине да се отклоне ако вјерник схвата сопственост својих гријеха, али издаја државне заједнице је неопростиви гријех, односно преступ уперен против државности као што је вјероиздаја већи гријех Богу (религији) – исламу од самог чина када се вјерник нађе у ситуацији да из разлога очувања сопственог индивидуалитета, у смислу физичког опстанка може да (дозвољено му је) да „занијече“ (изрази сумњу) у самог Бога. Виши чин гријеха је вјероиздаја и неопростиви гријех управо изражен у ставу недоследности према основном принципу преданости, а што се огледа у досљедној примјени религије ислама у свим сферама друштвене, односно по религији исламске заједнице, припадника ислама, односно заједнице муслимана.⁵ Толико је важно вршење усклађивања доношених одлука са религијом ислама.

Циљ ислама кроз тај принцип усклађивања одлука остварује се на начин да се заједница уводи у свијет ислама.⁶ Из три принципа непризнања темелних постулата хришћанства протеже се црта имагинарне сличности и признања процеса проистицања посљедње објаве религије ислама која само зарад сопствености врши фиктивна

⁵ Види: Сура 4:88: „Тко год би се одрекао свог вјеровања (ислама), јавно или тајно, нађите га и убијте га, гдје год да га нађете, као и сваког другог невјерника“, цит. стр. 3/11, <http://www.samopismo.net/2013/04/religija-kao-zlo-pregled-najuzasnijih.html>

⁶ Види: на <http://www.tebe-tražim.com/forum/viewtopic.php>, цит. „према Кура’н-у, свијет је подијељен у два дома: Дом ислама и Дом рата. Дом рата укључује све земље и народе који се нису још прикључили исламу. Пет стубова ислама морају се успоставити у свим тим земљама, а то ће се постићи помоћу цихада – светог рата. Ондје гдје је цихад политички неизведив, ислам мора напредовати другим методама. У повољним околностима цихад мора бити примарна метода, јер је циљ анексија цијелог свијета у Дом ислама...“

признања предходних објавитеља, а да суштину појаве тих објавитеља не признаје у њеној суштинској форми. Непризнање Исуса као спаситеља, непризнања откупљујуће снаге Исусове крви и непризнање васкрсења су суштинске форме објаве гдје се само признаје објавитељ са измијењеним властитим именом, тако да се врши само преузимање имена актера док се радња суштине занемарује и креира методологија сопствене религијске духовности.

Идеал вјере, остварење Божије воље на земљи, стварање праведне заједнице, даје могућност тумачења разних праваца унутар ислама. Са једне стране је „прави пут“, а са друге су други путеви који нису стварни, нити прави. Вјерник треба да одабере „прави“ пут, а да осуди све оне који иду „кривим путем“. Управо из тих потреба о учењу и темељним вриједностима религије ислама настају тумачења шта је „прави“, а шта „криви“ пут. На бази тога муслимани доносе одлуку или њихове елите у датим временима, тако да одлуке представљају произвољан и субјективан став схватања „правог“ пута.

Када се у вриједност оцјене правог пута умијеша субјективност индивидуе – тумача, отварају се могућности вредновања избора у оноликој мјери колико одлуке буду верификоване као позитивно одабране, на основу резултата који су њима постигнути.

У разним историјским периодима субјективна тумачења историјских околности која су била базирана на појачаном утицају религије производила су односе међу људима и вјерницима и оних који по религиозности нису припадали религији ислама, многе конфузне ситуације и услове конфронтација. Наравно, што су више заступани ставови одлука проистеклих на бази религијске призме, то су односи били затегнутији и са појачаном дозом реваншизма. Одлуке које су односиле превагу у смислу постизања праведних рјешења увијек су

представљале стања послије реализације као стања којима није било коначности.

Непотпуна спроводивост одлука у смислу неријешености односа и даље је генерисало стања неуравнотежених друштвених односа, тако да се сада ни у једном случају још није постигло стање створене праведне заједнице. Напротив, неријешена рјешавана стања одлуком у којима је била већа доза примјене вјере стварало је заједницу још усложњенију и са више изазова.⁷

На бази предходно изнесеног, религија је квалификаторни интегрални дио политичког вођства, живота и ткива друштва и осигуравала је норме за вјерске обреде и друштвени живот.⁸

Ислам тражи од сваког муслимана као појединца и члана вјерске заједнице не само да слиједи него и да шири божију ријеч те да схвати и потпомогне божију владавину. Снага одлуке базиране на вјеровању ислама цијели свијет је подијелила на два дијела: свијет мира у којем су муслимани и свијет рата у којем су немуслимани. Највећи ниво доношене одлуке на бази исламског тумачења је управо та подјела свијета, која је направила трајну границу између ислама и неислама. Та граница како год се трудили поједини сљедбеници ислама да је опишу као непостојећу или као не на тај начин тумачену, уствари је само фаза куповања времена за периоде у будућности у којој ће ислам покушати и да постигне ону позицију која му се у прошлом покушају није остварила. На бази тог става гледано кроз историју, свјedoци смо стања у којима нема ревизија одлука донесених на бази тумачења кроз ислам. Свако ревидирање ставова (одлука) донесених на основу тумачења са становишта ислама, осим тога што је непрактиковано, оно

⁷ Види на: <http://dzemat-oberhausen.de/?p=1464>

⁸ Исто, стр. 2/9

је и по начелима догме кажњиво, сматра се одступништвом, а што на концу задире у вјероиздајство.

Склоност ка критици или тумачењу процеса историјских дешавања која нису имала за подлогу одлуке тумачене у складу религије ислама или су то дешавања са фазама одвијања у оном другом свијету неислама, најчешће су тумачена од стране муслиманских елита као супротности од оних усвојених свјетовних коначности. Најсликовитији примјер је у Босни Херцеговини тумачење од стране муслиманских елита карактера и почетка Првог свјетског рата.

Након секуларног периода и признања већине представника муслиманског вјерског, а и политичког представничког тијела да је чин почетка Првог свјетског рата био оцијењен као отпор великој сили, након распада јужнословенске заједнице политичко-вјерске елите босанских муслимана убиство престолонаследника сматрају терористичким чином. И управо таква одлука потврђује тумачење подјеле свијета на свијет рата и свијет мира и са којим се чином потврђује и оправданост учешћа муслимана на страни Аустрије који су се борили против својих сународника истог језика и истог поријекла. То уједно потврђује тезу да су тадашње муслиманске елите донијеле праведну одлуку када су укључиле муслимане – јужне Словене да се боре против православних хришћана, Срба – јужних Словена.

Данашња нпр. одлука босанских муслимана у смислу одређења карактера рата у Босни од 1991. до 1995. године са сталним понављањем приче о агресивном дјеловању на босанску државност, ће кроз периоде понављања такве тезе у главама муслимана који се не баве критичком анализом постојећег стања произвести форму истине и унутар вјерске кохерентности која када достигне свој ниво истине неће бити подложна мијењању или евентуалној критици, јер ће се са становишта вјерске догме бранити као доказ да се није агресивно

дјеловало на државност него на религиозност. То ће представљати стање безизлазне кратковидности јер ће своје оправдање увијек налазити иза религијских зидина.

Данас, у оквирима испољавања ислама, појављују се његова тумачења сходно проблемима у којем дјелује у оквирима државних заједница. Жеља за апсолутном превлашћу никада није престајала. И управо правци научавања у оквирима ислама данас не само исламској заједници представљају појаву на коју она неријетко не жели да реагује него и другим заједницама које су суживуће такође представља често препреку у којој се свјетовна власт мора очитовати у радикалнијем свјетлу у односу на такво право практиковања религије.

Наравно, то изазива, у оквирима праваца испољавања ислама, отпор ка тој заједници до те мјере да одлуке које примијене често су толико радикализоване да свјетовној заједници указују на свој став не презајући да дође и до жртава како материјалних тако и људских.

Одлуке у смислу појачаног дејства насиља нису само одлуке које се односе на неисламску заједницу. Такве посљедице осјећају и они дијелови муслимана као и остали чланови друштвене заједнице који нису муслимани. Оправданост за настале посљедице правдају божијом вољом, што је сасвим супротно од духовности изражене у божијој присности према човјеку. У таквим околностима најчешће се у круговима исламске заједнице и њене елите, врховног поглаварства, наилази на зид шутње. Управо из разлога што су правци научавања ислама у складу са исламским учењем, предузели или предузимају мјере са појачаним дејством насиља. На оним подручјима која нису чисто муслиманска, својом владавином ислам претвара сваку другу вјеру у приватну, а не јавну ствар.⁹

⁹ Види: *Исламска пријетња мит или стварност*, Јохн Л. Еспоситио, пријевод са енглеског, Ахмет Алибашић, Сел Себил, Живинице, 2001.године

Одлука у исламу

Када говоримо о одлукама које су муслимани Балкана примјењивали искључиво донешених кроз призму религије примјетно је у цјелости да су готово гро одлука донешене на штету јужнословенског народног бића. Стабло јужнословенско на Балкану је перманентно умањивано бројчано, популацијски, управо због у већини случајева погрешно донешених одлука муслиманских елита, а које су се у историјским временима директно тицале односа муслимана према историјским периодима када је цјелокупност јужнословенског бића требала да реагује на изазове који су се наметали у историјским приликама сложено и заједнички. Ни један од разлога када би га узели у процес анализе не показује разумљиве поступке и не даје могућност да се схвати да су тако доношене одлуке биле одлуке, а да се не заснивају на умањењу сопственог јужнословенског бића коме су припадали и коме данас припадају муслимани Балкана. Такве одлуке нису разумљиве ако се не посматрају кроз призму вјерске догме која је претварала религијску догму у политичку религију којој је само и искључиво био важан моменат који се тицао ислама као свеопште религије.

Од насилног доласка Османлија у европски дио, јужни Словени трпе посљедице различитих негативних интензитета због којих се перманентно врши умањење укупне биолошке популације јужних Словена. У фазама затишја, исламски активизам је био представљен као модел могућности суживота једног народа, а припадника више религија. Док за разлику од периода затишја, турбулентна времена и заједнички непријатељи нам, су стављали муслимане увијек у супротну страну, а и означавали их по поријеклу са осталим јужним Словенима и као непријатеље у крајњем смислу подразумијевајући их као дио народног

јужнословенског бића. Наравно, стално присутни агресори, окупатори или политичко-правни страни системи појачавали су агресивну моћ балканских муслимана према сопствено припадајућем јужнословенском бићу. Права одлука која се показала била је одлука немуслимана, него одлука дијела јужних Словена који су без отпора прихватили агресивну моћ, Османлија, освајача европског дијела Балкана. Управо они јужнословенски дијелови који не само да се нису борили против надлазеће религије ислама и његових припадника муслимана него су дали и пристанак сопственој окупираности. Од тог периода равнодушности према надирању Османлија на Балкан, односно неадекватне и организоване акције супростављања довело је све јужне Словене, а касније и муслимане јужне Словене у позицију да су као јужни Словени олако прихватили долазак Османлија. Наравно то ће бити почетак одлука које су се највише одразиле негативно на онај преостали дио јужних Словена који се нису прихватили ислама-нове религије на Балкану. Тај период креирао је карактер свих односа муслимана јужних Словена са осталим јужним Словенима који нису припадали исламу. Све до стварања муслиманских политичких организација са крајем 19. и почетком 20. вијека носиоци исламизма и одлука које су доношене било је у директној надлежности врха владајућих кругова који нису на Балкану него далеко у центру врховне вјерске и државне моћи Османске царевине.

Вјерска догма не познаје принцип транспарентности на овај начин на којег га ми подразумевамо. Ограђеност од транспарентности у смислу одговорности за настале последице не постоји. Транспаренција је однос између досљедности и учинка примјене те досљедности. Само у тој мјери постоји транспарентност, док приказ погрешно донесене одлуке не постоји ни у којем смислу.

Каква год да је она, сматра се за тај период праведном коначношћу. Нема ревизије ставова проистеклих из одлука донесених у складу са исламским учењем. Све што је донесено, а није било усклађено са исламом у датим околностима, може да подлијеже принципима ревизије, али оно што је утемељено у религијском постулату као категорији укомпонованој у коначан став не подлијеже ревизији ни у једном временском периоду. Објашњења неуспјеха проведбе активности донесене у смислу одлуке базиране на вјери је процес који треба код вјерника и следбеника вјере да учврсти став и увјерење у праведност избора лезеде праваца који су одабрани да би одлука била реализована. У том смислу чине се препоруке на ваљаност одлуке тако да се њима успоставља став који ће у будућности помоћи отклону појава које су реализацији одлуке сметале.

Да би се избјегла стања ревидирања ставова бирају се најспособнији тумачи религијске догме и њене уградње у ставове према процесима у којима ислам саживљава своје норме тражећи оправдања за околности које настају услед реализација одлука донесених на бази религије ислама. Тумачи вјерског става, према околностима живота у којима се нађе заједница, вриједност и ваљаност сопственог тумачења, које је у сваком случају субјективно, оправдавају доследношћу и преданошћу вјери као одредници свеобухватности живота. А сваки период историје у којем се заједница затекне, па тражи став тумачења и процес доношења одлуке има своју посебност изражену у условима. Флексибилност тумачења намеће континуираност историјског процеса. И најрадикалнији тумачи религијске доктрине немају обавезу примјене доктринарних религиозних ставова идентично сваком временском раздобљу. Тако ни одлуке немају своју идентичност изражену у процесу понављања и не

цијене се на основу тога. Оне стичу своју вриједносну моћ превасходно што су базиране на религијској догми па онда затим по својој постигнутој ефикасности. Транспарентност њене вриједности оцјењује се стицањем позиције за други свијет, онај изванземаљски, са одлукама на бази ислама које су реализоване у овоземаљском свијету. Њену вриједност не оцјењује човјек, него врховно биће. На тај начин постиже се чаробни круг који спаја овај свјетовни и онај загробни живот. У том смислу се трасира пут којим је лакше савладати препреке овоземаљског живота и постићи заслуге у животу на оном другом, загробном, свијету.

Вриједност исправности одабраног пута не оцјењује човјек него Бог, а човјек – вјерник је само контролор и свједок оног пређеног, односно преживљеног пута. Из тих разлога одлука донесена на бази ислама не подлијеже процесу критике од стране вјерника и припадника заједнице. Њу могу само да критикују актери њених посљедица који нису чланови вјерске заједнице, а они се и не сматрају компетентним судијама и свједоцима историјских тренутака када је одлука имала своју моћ реализације. Ако би се десило да из оквира заједнице вјерника неко и критикује посљедице одлуке он би се сматрао изопштеником и његов став се не узима као релевантан, без обзира колико он вриједносно-научну анализу посједовао.

Они који одлуку похвале, а не припадају заједници вјерника су пријатељи ислама, а не познаваоци ислама. Сматра се да ислам може само да разумијева вјерник, а да га пријатељ може да цијени због његових свакодневно животних потврда у вриједности практичног живота. Генеза радикализма у систему доношења одлука на бази религије ислама има своје зачетке још од давних времена. Муслимани са објавом религије ислама у самом његовом суштинском облику

признају постојање предходних религија што значи да су црпили достигнућа других у процесу објаве сопствене религије. Исто тако обичајна искуства других народа који су се и територијално наслањали на њихове области преузимани су у третирању живота и односа унутар друштвене заједнице. Древни обичаји у кажњавању престапа унутар људских заједница односиле су се на кодекс части и чување тог нивоа племенитости друштвене заједнице. Гледано унутар породичних односа кодекс части се, можемо рећи, највише одразио на издају једног од чланова заједнице. Најчешћи примјери су били третирање жене у породици и сматраног проблема којег жена може да својим односом на вјерност према мужу чини повреду која би значила губитак части њеног мужа. Прелјуба као најчешћа појава била је тај моменат који је част мужа урушавао до темељних негација свих његових племенитих вриједности. Те су се активности код различитих народа кажњавале, а врхунац казни је био у глобалу губитак (одузимање) живота преступници.

У предисламско вријеме у вријеме незнања, како су то муслимани означавали – *джахилија*, постојало је вјеровање да је част изгубити равно највећем поразу па су да предуприједе та стања женску дјецу лишавали живота, што је сматрано чак и милошћу према Богу.

Злочини из осјећаја за чашћу су најпримијетнији у оним дијеловима друштва гдје постоји јак осјећај за заједницу. Ислам као суштина организовања муслимана упућује на стварање једне свеопште исламске заједнице свих муслимана, што је основни предуслов разумијевања данашњих одлука које позивају припаднике реда исламске религиозности да чине такве акте насиља, побудом религије, да су секуларним друштвеним заједницама несхватљиви у данашњем времену. Проналазак оправдања у насиљу као радикалном реваншизму на незадовољство условима живота и оправдавати такве активности

религијском догмом унапријед осуђује починиоце на неразумијевање њиховог става од остатка заједнице.

Та неразумијевања изражена у одбрани од таквих радикализама исто тако можда радикалном мјером стварају услове таквих конфликтних стања која изазивају веома јаке и трајне посљедице међусобних односа јер се исти уграђују у историјске оквире и изазивају памћења оних генерација које нису биле савременици дешавања, али припадају континуитетима оних популација према којима је то зло било примјењивано.

У предисламском периоду постојао је обичај да се за учињену прељубу жене врши кажњавање како би се постигао ефекат чувања части њеног човјека и заједнице у којој је живјела. Са утемељењем ислама долази до заокрета између традиције и обичаја те принципа правних норми прописаних исламским законом и правом. Битно је истаћи у томе да се исламом установљавао поредак којег су вјерници требали и морали поштовати. Исламским правом није укинута правна санкција за учињено дјело које је нарушавало част исламског вјерника. Правом у исламу (шеријатом) се уствари вршило институционализирање религије у друштвеним односима унутар заједнице вјерника. На тај начин извршење казне „ХАД“¹⁰ није престајало и дјела губитка части су познана и у исламском закону, с тим што ислам није дозвољавао да обични људи врше „хад“ (извршење казнене мјере), него то су само могли чинити правно учени људи у оквиру ислама.

Тумачи права унутар ислама и норми исламског права су једини могли да донесу коначну одлуку за извршење „хад“-а. На тај начин

---

¹⁰ Хад се дефинише као одређена казна за чињење одређеног гријеха којим се крши Божије или људско право. Види на: www.bosnjak-ks.com/clanak/vjera-i-zivot/muslimani-ubistva-iz-casti

постиган је ефекат правне субординације чије је испуњење тражио шеријат, а исламске норме одбране части увођене су као обавезујуће одлуке на бази ислама да се кажњавање (извршење „хад“-а) не може вршити без одобрења исламске елите. Она је, пак, задужена да у разним епохама тумачи примјену ислама својом одлуком.

Тако се институционално ширио ислам и уводио правно-исламски поредак на освојеном подручју од стране исламске оружане силе. Пред шеријатске правне норме могле су да унесу пометње у исламској заједници, а ремећењем извршно - праведног процеса нарушавао се принцип исламског ширења, утицаја и религије. Да би се спријечило ванправно процесуирање престапа, уводи се нормативно исламско право – шеријат. Тим се процесом отвара поглавље поштовања правних норми и трасира пут ширења ислама путем тумачења његових норми и одлука које се примјењују на бази ислама и тиме приказује религија ислама као рјешење за свеобухватност рјешавања проблема унутар религијске заједнице.

Наравно, у данашње вријеме тумачи исламских, правних норми, све више подлијежу активностима које оправдавају одлуке којима се немуслиманима наносе несагледиве посљедице и стварају проблеми суживота муслимана са осталим народима. Данас се у ширим муслиманским круговима оправдавају дјела насиља примијењена због неједнаког односа према нормама. Обичном човјеку су неразумљиви односи који се приметно и одвијају као процеси понављања историје Балкана у сфери односа између религијама подијељена јужнословенског народа којима је исти коријен и исти језик којим говоре. Оно што је заједничка црта готово свим историјским етапама сукоба од времена продора ислама на Балкан јесте нота реваншизма која се увијек и на исти начин понавља и свој звук шири у том смислу

да успијева увијек и наново да односе између подијељених религија потиче да и оне саме почињу да креирају звуке међусобног насиља.

Јужнословенски Балкан је кроз сопствену историју имао властиту аутентичну градњу сопствених унутар - друштвених односа. У односу на друге народе, јужни Словени су градили сопствене унутрашње, а исто тако вршили су сопствено постављање према догађајима на подручјима које су као народна заједница заузимали. Период када су нестајале средњевијековне славенске државе, урушаване новом силом која је доносила и облик своје државности, а и основ уређења односа унутар државности Балкана утемељен на вјери као главном елементу свег живућег у таквој заједници. Од тог периода почиње се значајно урушавати јединство јужних Словена.

Ништа до тада нити у толикој размјери није пореметило ток хармоничног процеса историјског континуитета јужних Словена као процес пенетрације ислама на подручје југоисточног Балкана.

Сви процеси који ће се одвијати кроз историју доказат ће и доказују ову тврдњу само ако људска душа која се одважи да тумачи јужнословенску истину са нимало пристрашћа не буде скретала ни на једну страну изазова, који је вуку у гријех тумачења чињеничне историјске истинитости. Од тог периода када ислам долази на подручје Балкана јужнословенска духовност и традиционалност добива други димензиони правац, па умјесто континуитета сопствене историчности прима наметнуту форму односа који ће стварати сасвим нове токове и историје наметнуте у смислу успостављања односа који нимало нису слични оним односима које су јужни Словени градили до доласка ислама на њихово подручје.

Од тог периода, пред јужнословенску заједницу, бачен је велики изазов који ће јој мијењати форму у којем ће она процесу ради очувања

сопствене суштине готово цјелокупну своју историју градити на односу страдалништва.

Кроз страдалништво она ће перманентно настојати да показује сопствену суштину, што више буде имала доказа те суштине тиме ће процес страдања имати сопствени континуитет, а превасходно базиран на подјели. Суштина изазова те подјеле је стални сукоб који је искључиви ексклузивитет религијске подјеле јужнословенског бића. Сви сукоби унутар јужнословенске заједнице народа увијек имају јединствену форму приказивања стања њиховог краја.

Доказивање јединства након најкритичнијих момената кроз све наше историје насиља доводи до стања, имагинарно гледано, кад су јужни Словени изгубили ток своје сопствености нарушен можда историјски гледано од најљућег непријатеља слободног историјског континуитета јужнословенског народа на Балкану. Сви процеси сукоба јужних Словена везани су готово директно или индиректно за исламски фактор који је процесно историјски представљао велики или мали фактор ремећења односа стања кад год се јужнословенска заједница приближавала почетку процеса сопствене хармоничности.

Ислам и јужни Словени

Религија ислама је темељни фактор на бази којег муслиман као припадник те религије гради свој властити однос унутар друштвене заједнице. Не постоји ни један други однос којег би прихватио или смио да прихвати муслиман када гради оквир свог става или става заједнице муслимана, а да га не угради у одлуку према појави или процесу пред којим се нађе он или исламска заједница. Политичке (свјетовне) организације балканских муслимана почињу заживљавати

недуго након одласка Османлија са подручја Балкана, приликом потпадања бивших османлијских области под управу Аустрије. Од тог периода одласка Османлија до потпадања под управу Аустрије муслимани су преживљавали најгори шок у оквиру свог идентитетно религијског бића.

Губитак исламског тла под ногама за балканске муслимане је означавало већи пораз него пораз јужних Словена пред најездом Османлија на Балкан. Губитак средњевијековних државности је означавао процес губитка континуитета до тада створених односа који је ипак остављао наду да се може обновити након протјеривања Османлија са Балкана, што је и суштина јужнословенске тежње за слободом. Јужнословенска традиционалност континуитета и његове потврде увијек се обнављала са формирањем заједница јужних Словена као политичко-правних творевина оличених у државности. Док за разлику, губитак Османлијске – Турске управе на Балкану означавао је пут губитка религијског упоришта које је извирало из тог облика државности, па је тај процес означавао стање пуног двојног губитка за муслимане, и државе и вјере. Међутим, реално гледано, тај губитак (одлазак Османлија) и није био губитак да је се могао схватити тако. Јер, то нити је била интеграција јужнословенска, а нити је била исконска вјера муслимана – јужних Словена.¹¹

Међутим, снага религијске догме оставила је велики траг у заробљеним душама муслимана-јужних Словена. Од тог периода

---

¹¹ Види: Идеја јужнословенства, Чубриловић Васа, *Босански устанак 1875-1878.*, друго издање, приредио Здравко Антонић, Новинско-издавачка установа Службени лист СРЈ, Београд, Балканолошки институт САНУ, Посебна издања, књига 66, Београд, 1996. стр.347.

балкански муслимани нису могли као што каже књижевник Меша Селимовић ни напријед, а ни назад. У том и јесте била суштина тог стања агоније.

Врло добро познавајући историју јужних Словена и њихову изражену жељу за слободом и сопственом духовношћу и традиционалношћу, нова аустријска власт, након анексије, је агонију муслимана усмјерила против јужнословенске суштине и у настојању ефикасности сопствене владавине новостеченим подручјима, а и доминацијом на јужнословенске односе, она је почела да пружа уточиште и наду муслиманима да могу да формирају суштине сопствености базиране на религиозности. Тако је отпочео процес самопотврђивања исламског идентитета, јужних Словена – муслимана.

Зашто одлука

У самој суштини ислама је одлука, а то је оно главно што желим да појасним, а што је везано за идентитет вјерника муслимана. Да би била доказана способност вјеровања, муслиман треба да се одлучи и да потом призна да је ислам вјера, Бог један и његов посланик Мухаммед. Та одлука је уствари присега на чин вјеровања. То уствари одлучује идентитетну припадност и потврђује вјерност човјека вјерника - муслимана врховном бићу. Тако је одлука врста форме уз помоћ које се долази до потврде вјеровању у ислам. На тај начин се постаје вјерник у заједници ислама. Пренесено у стварност свјетовног живота, вјерник муслиман са првом одлуком којом је извршио самопотврђивање свог муслиманског идентитета мора све друге одлуке да усклађује и да у смислу потврђивања вјере увијек бира оно што је у складу, а не у супротности са религијом ислама. На тај начин

цјелокупан живот вјерника и припадника исламске религије темељи се на потврђивању одлуке, па је готово немогуће очекивати од муслимана да наступи противно првотној одлуци из које произилази однос вјерника према свијету и другима који нису муслимани. На тој бази долази до сврставања муслимана уз оне који иоле, па чак и дјелимично познају њихову одлуку. На тој основи регрутовани су многи муслимани на страну која им је уливала наду у њихов идентитет. Њихов идентитет огледао се у друштвеном уређењу које подржава заједницу свих муслимана – вјерника. Понекад чак и када су били свјесни да су искориштавани од других за њихове циљеве пристајали су да се сврстају на страну и супротних политика само да би дошли до свог коначног циља, заједнице свих вјерника.

У том погледу могу се и разумијевати сва она историјска стања када су муслимани живјели поред и са немуслиманима, до одређених периода, од када су чинили нагле заокрете и започињали да дојучерашње суживотнике проглашавају непријатељима управо гледајући их кроз призму исламске религиозности. На тај начин они једноставно нису у стању да се приклоне свом коријенском идентитету, него потенцирају своје коријене у религијском идентитету и вјери.

Када говоримо о одлуци као изражајној форми разумног људског бића о томе да се оно одлучило између могућих алтернатива избора и прихватања одабраног стања као коначности, онда на такав исти начин не можемо имати исти третман појма одлуке када се на њу гледа, као појмовни значај, у одлукама исламске религиозности. Одлука, ако се гледа кроз призму ислама, је потврда, свједочанство привржености у смислу доследности поштовања норми у животу људског бића као индивидуе уз њено потврђивање кроз достигнути ниво исламског вјеровања и нивоа религиозности. Одлука је у исламу

суштински метод изражавања и потврђивања оног што тумачи исламска религиозност. Одлука је потврда која се доноси, којом се потврђује приврженост принципима вјере, односно прихватајући показатељ темељном основу приступа исламу као религији.

Јер, није сваки муслиман вјерник самим својим рађањем као муслиман. За разлику нпр. што је сваки Србин – Србин својим рађањем или сваки Хрват својим рађањем Хрват. Да би муслиман потврдио сопствени идентитет он га потврђује кроз принципе исламске религиозности. Тај моменат прихватања религије и идентифицирајући своју индивидуалност са религиозношћу постаје се уз помоћ одлуке као изражајне форме прихватања постулата религијске духовности и претходне традиционалности.

Одлука је дакле став индивидуалитета према појавама које га окружују, а које се гледају кроз суштину религијске доктрине која се преко одлуке инкорпорира у токове живота, односно у амбијентално подручје индивидуалног живљења. Тај моменат је кључни фактор из разлога што се одлуком постиже коначност у тумачењу вриједности религије у друштвеној заједници.

Све што је претходно изнесено, представља процес спознаје загонетке на који начин муслиманску популацију покрећу или сврставају на оне стране које се супростављају њиховом стварном поријеклу, без обзира што су поједини муслимани јужни Словени схватили сопствену припадност и поријекло.

Одлука је темељни чинилац у исказивању нивоа религиозности и припадности тој религиозности. Механизам који се потврђује одлуком јесте стање повољности свеопштег заживљавања религијских принципа унутар заједнице у којој живе муслимани. Они прилазе свим оним друштвеним формама других не исламских заједница које им

пружају могућност да развију сопствени легитимитет у тој заједници, или бирају самостално историјски моменат када сами покушавају да врше преображај заједнице у којој живе без обзира што та заједница није у цјелокупности муслиманска. Нпр. садашње манифестовање исламског фактора на размеђи између Србије и Црне Горе, или ефекат процеса самопотврђивања исламског идентитета босанских муслимана у периоду грађанског рата у Босни Херцеговини 90-тих година.

Кроз историју су то моменти масовног сврставања муслимана на страну Аустрије и њиховог учешћа у дешавањима током Првог свјетског рата на страни Аустрије. Исто тако током Другог свјетског рата њиховог масовног учешћа на страни фашистичких сила. Све су то историјски примјери момената гдје су они налазили елементе за могућности потврђивања идентитета на бази религије ислама. Стране којима су прилазили и сврставали се током сукоба биле су по њиховом суштинском дјеловању супротне њиховој форми идентитета, али су се одлучивали за ону која је превасходно процјењивана у том моменту као моћнијом и она која им је пружала могућност развијања идеје о идентитету заснованом на религијским основама. Уствари, пружала им је наду да дођу до свог циља који се састојао у суштини коју су црпили из религије којој припадају.

На бази те тежње произилазили су такви односи унутар јужнословенске заједнице који су имали за последицу велика разарања те заједнице. Огромни људски губици јужнословенског народног бића настајали су управо у тим дешавањима која су мотивисана самопотврђивањем религијског идентитета кроз историјска свјетовна гихања која су доносила многе губитке и страдања, слободно можемо рећи, нашим заједничким просторима и нашем заједничком идентитету.

Њен садржај, оквир и форма зависе од доктринарног вјерског

учења, ситуације у којој се примјењује и снага (мисли се на бројност) које ће је примјењивати. Методологија доношења састоји се у најважнијем принципу који се у данашњу одлуку мора уносити, а који се састоји у суштини да она буде прихватљива за најширу популацију вјерника, да буде разумљива, да што више буде заснована на религијској догми и учењу, као и да се суштином религије постигне ефекат у заједници или ефекат заједнице у односу са другим различитим вјерским заједницама или појединцима. А свако колебање у провођењу одлуке мора бити превазиђено вјерским фанатизмом као обликом убјеђења код вјерника да је његова вјера (религија) неприкосновена.

Одлука се врло уско граничи са заповијешћу, а она је суштина религијског вјеровања која проистиче од врховног бића, уз наравно тумачење од стране високих достојанственика или угледних и определијелено вјерских индивидуалних личности.

У нашој заједничкој јужнословенској историји, поред неправди и насиља над јужнословенским народом, један од великих, ако не и један од одлучујућих противника, директно или као помажући фактор јесте био оснажен религијским идентитетом и као такав долазио у директне односе сукобљавања и насиља помажући на тај начин директним противничким странама које су се бориле против јужнословенског народа. Религијски идентитет као организирајући фактор истовјерника, па чак и оних који су само по рођењу посредни припадници по вјери изграђеном идентитету, одлукама које су потврђивале религијски идентитет, вршили су сврставање и организовање и тако наступали са интересима које су настојали да постигну кроз примјену сукобљавања и насиља. Пуна је историја сукоба старих и актуелних, који су креирани религијским идентитетом на простору југоисточне Европе.

Методолошка суштина нашег задатка у овом раду није тражење

начина одвраћања од религије ислама као ни карактеризација религије ислама као узрока негативних појава. Напротив, анализа суштине религијске догме ће бити основни пут у спознаји како се иста, ако се тумачи тенденциозно путем одлуке, може претворити у односе који потичу вјернике да чине или оправдавају насиље према онима који не припадају њиховој религијској истовјерничкој заједници. Без обзира да ли се доноси на бази искључивог религијског идентитета, свака радња која је директно повезана са одлуком као формом религиозног израза, директно је повезана са тумачењем проистеклим из оквира религијског идентитета.

Кориштена и консултована литература:

- Филандра Шаћир, *Бошњачка политика у 20. Стољењу*, ИП „Сејтарија“ Сарајево, 1998.
- Божовић Раде, Симић Војислав, *Речник ислама*, Бататисак, Београд, 2010.
- Ђоровић Владимир, *Историја Срба*, ИД Лео цомерце, Београд, 2010.
- *Војна енциклопедија*, друго издање, књига 6, Младинска књига, Љубљана, 1973, стр.273.
- *Исламска пријетња мит или стварност*, Јохн Л. Еспоситио, пријевод са енглеског, Ахмет Алибашић, Сел Себил, Живинице, 2001. године
- Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980.
- *Кур'ан с преводом*, превео Коркут Бесим, штампан по налогу краља Саудијске Арабије Фахда ибн Абдул – Азиза
- Чубриловић Васа, *Босански устанак 1875-1878.*, друго издање, приредио Здравко Антонић, Новинско-издавачка установа

Службени лист СРЈ, Београд, Балканолошки институт САНУ,
Посебна издања, књига 66, Београд, 1996.

Интернет странице:

www.bosnjak-ks.com/clanak/vjera-i-zivot/muslimani-ubistva-iz-casti

<http://dzemat-oberhausen.de/?p=1464>

<http://www.tebe-tražim.com/forum/viewtropic.php>

<http://mostovikulture.wordpress.com/2014/09/26/sto-godina-od-I-svjetskog-rata-despotovic-vidoje-pljevaljske-novine-jul-avgust-2014/>

MSc Mehmedalija NUHIC

RELIGIOUS IDENTITY OF MUSLIMS AS A FACTOR IN DECISION MAKING

ABSTRACT: In today's world where we are witnessing all kinds of events, a simple analysis of the historical events provides a conclusion that the religious identity of Muslims has in some ways a permanent and successive process - religious identity element as the basic essence of manifestation of identity, arising from the decision of Muslim elites, who, explaining the basic principles of Islamic religion in the way of comprehensiveness in the life of believers, perform identical repetition of the process of organized accentuation of the identity towards the communities or individuals who do not identify themselves with the

communities of Muslim believers, and in this relation to the interpretation of religion, they pave roads of accentuated differences and evaluations that create conditions of disagreement and confrontation.

Including religious identity as an obligation of presence and feasibility of consistency of the substance from which it originated, the final position of Muslims in general social processes is formed, regardless of whether it is a community of coreligionists or those who do not belong to that religious community and thus establishing, almost in all circumstances, relations that impose forms of latency relationships states that end up in conflict with the consequences.

In this paper, my intention is to partially show an integrating factor that binds cause and effect based on the display of religious identity and the essence of the decision as a mechanism of affirming religious identity of Muslims.

KEY WORDS: religion; identity; decision; consequences of religious identity.